

ОЦІНКА СОЦІО-ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ТЕРИТОРІЇ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ БАСЕЙНУ РІЧКИ ГОРИНЬ

EVALUATION OF SOCIO-ECONOMIC-ECOLOGICAL STATE OF THE AREA AS THE REASON OF THE FORMATION EFFECTIVE STRATEGY OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE RIVER HORYN BASIN

Олександр КЛИМЕНКО,
кандидат технічних наук,
Національний університет
водного господарства
та природокористування, Рівне

Oleksandr KLYMENKO,
PhD in Technics,
National University of Water
Management and Nature
Resources Use, Rivne

Богдан КОРОЛЬ,
кандидат економічних наук,
Національний університет
водного господарства
та природокористування, Рівне

Bohdan KOROL',
PhD in Economics,
National University of Water
Management and Nature
Resources Use, Rivne

Зростання антропогенного навантаження, рівнів споживання природних ресурсів, обсягів відходів і скидів недостатньо очищених стічних вод, а також погіршення агроекологічного стану ґрунтового покриву за останні 20 років суттєво погіршили стан агросфери басейнів річок за соціальними, економічними і екологічними показниками. Особливо значної антропогенної трансформації зазнають басейни малих та середніх річок Полісся, в яких в умовах реформування сільськогосподарського виробництва та після Чорнобильської катастрофи гостро постала проблема забруднення поверхневих вод, якість яких оцінюється як погана та дуже погана.

За умов зростання вірогідності глобального конфлікту між економічною діяльністю людини та довкіллям актуалізуються питання оцінювання соціо-економіко-екологічного стану басейнових територій у контексті сталого розвитку регіонів.

Дослідженнями взаємозв'язків у межах соціо-економіко-екологічних систем регіонів та проблем формування стратегій їх розвитку займалися вітчизняні вчені. Різні аспекти взаємозв'язків економіки та довкілля в умовах обмеженості ресурсів та всезростаючої економічної діяльності розглядають у своїх працях багато іноземних вчених, серед яких Ж.Гросман, А.Крюгер, Г.Дейлі, Д.Медоуз, Б.Коупленд, С.Тейлор та ін. Моніторингом стану та динаміки соціо-економіко-екологічних систем в розрізі районів і населених пунктів в межах басейну р. Горинь займались М.Клименко, В.Лютьчик, Л.Клименко, О.Брежицька [1-3].

Попри значні напрацювання в цій сфері малодослідженими є питання формування ефективної стратегії сталого розвитку території у межах басейнів річок.

Метою даної статті є оцінювання соціо-економіко-екологічного стану адміністративних районів у межах басейну річки Горинь та визначення стратегічних орієнтирів їх розвитку.

Річка Горинь є найбільшою правобережною притокою р. Прип'ять. Площа водозбору р. Горинь становить 27700 км², довжина – 659 км. Басейн охоплює райони Тернопільської, Хмельницької, Житомирської, Волинської та Рівненської областей України а також райони Білорусі, розміщується у двох фізико-географічних зонах – Поліській та Лісостеповій.

Інтегральну оцінку розвитку території басейну річки доцільно здійснювати за

даними кількісного та якісного оцінювання досягнутого розвитку районів за напрямками соціального, економічного та екологічного розвитку [4; 5]. На основі результатів оцінки розвитку соціо-економіко-екологічного (СЕЕ) розвитку районів можливим є вибір стратегії забезпечення сталого розвитку території басейну річки та покращення якості поверхневих вод річок.

Результати розрахунку інтегрального індексу соціо-економіко-екологічного розвитку районів басейну річки представлені в табл. 1. На основі даних можна зробити висновок про значну диференціацію районів басейну за показниками економічного розвитку, які коливаються в межах трьох градацій (від критичного – 0,1 до загрозового – 0,4 та задовільного – 0,6), тоді як показники рівня соціального та екологічного розвитку мають меншу диференціацію.

Інтегровані показники соціального та екологічного розвитку районів змінюються в діапазоні двох категорій станів: від критичного до загрозового в соціальній і від загрозового до задовільного – в екологічній сферах. Така суттєва диспропорція у рівнях розвитку насамперед економіки районів, а також соціальної та екологічної сфери обумовлює потребу вдосконалення басейнової політики, яка повинна базуватися на вирівнюванні виявлених міжрайонних відмінностей.

Одночасно встановлено, що за рівнем соціо-економіко-екологічного розвитку жоден із районів басейну не досяг значень навіть сприятливого стану, встановленого за показниками, що прирівнюються до кращих по районах.

Як свідчать дані табл. 1, за інтегральним індексом соціо-економіко-екологічного розвитку райони, які належать до зони Полісся, характеризуються трьома категоріями станів: критичним – 1 район; загрозовим – 17 районів; задовільним – 1 район.

При цьому, окрім Маневецького району, який має критичний рівень соціо-економіко-екологічного розвитку, ще Новоград-Волинський (0,21), Червоноармійський (0,21), Баранівський (0,21), Ківерцівський (0,24) та Романівський (0,25) перебувають у загрозовому стані. Тобто ці райони через критичний стан економічної підсистеми є близькими за СЕЕ розвитком до критичного стану.

Загрозовий стан СЕЕ розвитку встановлений для 17 районів, 4 із яких – Ізяславський (0,38), Володимирецький (0,37),

Проведено інтегральну оцінку розвитку території басейну річки Горинь за даними кількісного та якісного оцінювання досягнутого розвитку адміністративних районів за напрямками соціального, економічного та екологічного розвитку. На основі результатів оцінки соціо-економіко-екологічного розвитку районів запропоновано стратегічні орієнтири розвитку території в межах басейну річки Горинь. Обґрунтовано вибір стратегії забезпечення сталого розвитку території басейну річки та покращення якості поверхневих вод.

Integral evaluation of the development of the river Horyn basin areas has been made according to the data of quantitative and qualitative indices of the achieved development of the administrative districts as for the trends of their social, economic and ecological progress. Strategic orientation points of the areas development within the river Horyn basin have been suggested based on the results of the evaluation socio-economic-ecological development of the districts. The choice of the strategy of ensuring sustainable development of the river basin area and the improvement of the surface water quality is substantiated.

Таблиця 1. Інтегральна оцінка соціо-економіко-екологічного розвитку території басейну річки

Райони	Інтегрований показник			Інтегральна оцінка СЕЕ розвитку басейну річки
	соціального розвитку	економічного розвитку	екологічного розвитку	
Зона Полісся				
Білогірський	0,41	0,19	0,44	0,29
Ізяславський	0,43	0,32	0,49	0,38
Полонський	0,28	0,28	0,38	0,29
Славуцький	0,39	0,16	0,48	0,27
Шепетівський	0,36	0,17	0,53	0,28
Баранівський	0,43	0,10	0,31	0,21
Романівський	0,42	0,12	0,45	0,25
Ємільчинський	0,31	0,22	0,42	0,3
Новоград-Волинський	0,09	0,37	0,44	0,21
Червоноармійський	0,30	0,11	0,4	0,21
Березнівський	0,42	0,48	0,6	0,48
Володимирецький	0,34	0,32	0,6	0,37
Дубровицький	0,38	0,33	0,53	0,39
Зарічненський	0,25	0,21	0,55	0,27
Костопільський	0,27	0,34	0,54	0,34
Рокитнівський	0,26	0,43	0,51	0,37
Сарненський	0,17	0,59	0,34	0,34
Ківерцівський	0,28	0,15	0,47	0,24
Маневицький	0,23	0,08	0,5	0,17
Зона Лісостепу				
Збаразький	0,37	0,32	0,43	0,34
Кременецький	0,43	0,40	0,47	0,41
Лановецький	0,32	0,24	0,41	0,28
Шумський	0,32	0,20	0,49	0,28
Волочиський	0,43	0,39	0,42	0,38
Красилівський	0,45	0,47	0,36	0,42
Староконстянтинівський	0,35	0,20	0,47	0,27
Старосинявський	0,23	0,17	0,39	0,21
Теопільський	0,35	0,14	0,39	0,23
Любарський	0,30	0,27	0,36	0,28
Чуднівський	0,48	0,24	0,36	0,34
Гошанський	0,33	0,39	0,6	0,37
Дубенський	0,26	0,32	0,44	0,31
Здолбунівський	0,29	0,61	0,23	0,4
Корецький	0,44	0,27	0,41	0,35
Млинівський	0,43	0,38	0,45	0,41
Острозький	0,35	0,20	0,47	0,29
Рівненський	0,30	0,67	0,37	0,44
	0,34	0,29	0,45	0,32

Дубровицький (0,39), Рокитнівський (0,37) – за показниками наближаються до нижньої межі задовільного стану. Задовільний стан має лише Березнівський район (0,48).

У районах, які належать до зони Лісостепу, стан соціо-економіко-екологічного розвитку дещо вищий. Оцінюється цей розвиток у лісостепових районах двома станами: загрозовим – 13 районів та задовільним – 5 районів.

При цьому відносно низькі значення індексів СЕЕ розвитку мають Старосинявський (0,21), Теопільський (0,23) райони і наближаються вони до критичного стану.

Тоді як Волочиський (0,38), Гошанський (0,37), Корецький (0,35) райони навпаки за значеннями індексів СЕЕ розвитку наближаються до задовільного стану.

Найкращий, а саме задовільний, стан СЕЕ розвитку виявлений у Кременецькому (0,41), Красилівському (0,42), Здолбунівському (0,40), Млинівському (0,41), Рівненському (0,44) районах.

Зонування території басейну річки Горинь за інтегральним індексом соціо-економіко-екологічного розвитку представлено на **рисунку**.

Таким чином, результати оцінки СЕЕ розвитку районів басейну свідчать не лише про значні диспропорції рівнів їх розвитку за окремими агрегованими показниками, а й про слабку їх збалансованість у розвитку соціальної,

Рисунк. Зонування території басейну річки Горинь за інтегральним індексом соціо-економіко-екологічного розвитку станом на 2011 рік

економічної та екологічної сфер. За оцінкою рівня розвитку жоден з районів не досягнув сталості, однак розвиток Ізяславського, Березнівського, Дубровицького, Кременецького районів є відносно збалансованим, оскільки їх рівні соціального, економічного й екологічного розвитку є вищими за середній, досягнутий на даний час рівень серед районів басейну.

Для встановлення напрямку розбалансування соціальної, економічної та екологічної сфер було проаналізовано диференціацію показників стану цих сфер (**табл. 2**). На основі даних табл. 2 можна стверджувати, що найвища диференціація (в 7,6 раза) характерна для економічного розвитку районів, тоді як показник диференціації рівня соціального розвитку сягає значень 5,3 раза, а показник диференціації екологічного розвитку лише 2,6 раза.

Відповідно до рівнів СЕЕ розвитку районів були встановлені пріоритети їх розвитку за інтегрованими й агрегованими показниками, а також здійснено їхню типологію за трьома ознаками, а саме: рівнями соціального, економічного та екологічного розвитку. На підставі цього було виокремлено вісім груп СЕЕ систем районів з певними рівнями їхнього розвитку (**табл. 3**):

- 1 – рівень економічного розвитку нижчий за середнє значення, а соціального й екологічного – вищий за середнє серед районів;
- 2 – рівні економічного та соціального розвитку нижчі середнього значення, а екологічного – вищі середнього серед районів;

Таблиця 2. Диференціація показників соціальної, економічної та екологічної складових районів басейну річки

Назва індексів сталого розвитку	Нормативне значення	Середнє значення	Максимальне значення	Мінімальне значення	Рівень диференціації, разів
Індекс соціального розвитку	0,4	0,34	0,48	0,09	5,3
Індекс економічного розвитку	0,4	0,29	0,61	0,08	7,6
Індекс екологічного розвитку	0,5	0,45	0,60	0,23	2,6

Примітка: нормативи запропоновані авторами.

Таблиця 3. Типологія та вибір стратегії і пріоритетів розвитку районів басейну річки

№ з/п	Стан показників розвитку СЕЕ систем районів	Пріоритети розвитку за інтегрованими показниками	Вибір типу стратегії сталого розвитку районів
1	2	3	4
1	Рівні економічного розвитку нижчі середнього, а соціального і екологічного вищі середнього серед районів (Славутський, Шепетівський, Романівський, Староконстянтинівський, Острозький).	Економічні	Стратегія нарощування економічного потенціалу, що передбачає першочергове вирішення економічних проблем при підтримці соціального й екологічного розвитку.
2	Рівні економічного та соціального розвитку нижчі середнього, а екологічного – вищі середнього серед районів (Зарічненський, Ківерцівський, Маневицький, Шумський).	Економічні, соціальні	Стратегія соціо-економічного збалансування, яка передбачає виявлення та нейтралізацію соціально-економічних деструктивів та збереження умов екологізації районів.
3	Рівні економічного та екологічного розвитку нижчі середнього, а соціального – вищі середнього серед районів (Білогірський, Баранівський, Теофіпольський, Чуднівський, Корецький).	Економічні, екологічні	Стратегія економіко-екологічного збалансування, яка передбачає «підтягування» рівня екологічної та економічної сфер до відповідного рівня соціальної сфери.
4	Рівні економічного, соціального та екологічного розвитку нижчі середнього серед районів (Полонський, Ємільчинський, Червоноармійський, Лановецький, Старосинявський, Любарський).	Економічні, соціальні, екологічні	Стратегія соціо-економіко-екологічного збалансування, яка передбачає усунення дестабілізуючих чинників, що здійснюють негативний вплив на розвиток соціальної, економічної та екологічної сфер.
5	Рівні економічного і соціального розвитку вищі середнього, а екологічного – нижчі середнього серед районів (Збаразький, Волочеський, Красилівський, Млинівський).	Екологічні	Стратегія екологічно безпечного розвитку, яка передбачає підвищення екологічної ефективності використання наявного виробничого, науково-механічного, інтелектуального потенціалу.
6	Рівні економічного розвитку вищі середнього, а соціальні і екологічні – нижчі середнього серед районів (Новоград-Волинський, Дубенський, Здолбунівський, Рівненський, Сарненський).	Соціальні, екологічні	Стратегія соціо-екологічного збалансування, яка передбачає приведення рівня соціальної та екологічної сфери до відповідного рівня економічного розвитку.
7	Рівні економічного та екологічного розвитку вищі середнього, а соціального – нижчі середнього серед районів (Володимирецький, Костопільський, Рокитнівський, Гощанський).	Соціальні	Стратегія пріоритетності соціального розвитку, яка передбачає першочерговість вирішення соціальних завдань при підтримці економічного і екологічного розвитку.
8	Рівні економічного, екологічного і соціального розвитку вищі середнього серед районів (Ізяславський, Березнівський, Дубровицький, Кременецький).	Підтримання економіки, соціальної сфери	Стратегія збалансованого розвитку, яка передбачає першочергове зміцнення економічної бази районів при забезпеченні збалансованості та стійкості нарощування соціально-екологічного потенціалу.

3 – рівні економічного та екологічного розвитку нижчі середнього значення, а соціального – вищі середнього серед районів;

4 – рівні економічного, соціального та екологічного розвитку нижчі середнього значення серед районів;

5 – рівні економічного і соціального розвитку вищі середнього значення, а екологічного – нижчі середнього серед районів;

6 – рівень економічного розвитку вищий середнього значення, а соціальний і екологічний – нижчий середнього серед районів;

7 – рівні економічного та екологічного розвитку вищі середнього значення, а соціального – нижчі середнього серед районів;

8 – рівні економічного, екологічного і соціального розвитку вищі середнього значення серед районів.

На підставі аналізу та розподілення районів за рівнями їхнього розвитку доцільно встановити пріоритети розвитку та запропонувати вибір типу стратегії їх сталого розвитку (табл. 3).

Вибір типу стратегії, забезпечення просування районів до сталого розвитку здійснюємо за допомогою проведеної типології від рівня збалансованості їхнього розвитку або напрямків розбалансування соціальної, економічної та екологічної сфер. За результатами аналітичних досліджень для районів басейну річки є доцільним обрання однієї із запропонованих стратегій:

- збалансованого розвитку;
- пріоритетності соціального та екологічно безпечного розвитку;
- соціо-економічного збалансування;
- еколого-економічного збалансування;
- соціо-еколого-економічного збалансування;
- пріоритетності економічного розвитку для досягнення зрівноваженого розвитку трьох складових СЕЕ систем.

Слід зазначити, що запропоновані стратегії сприятимуть вирівнюванню рівнів розвитку районів, підвищенню ефективності функціонування соціо-економіко-екологічних систем районів, досягненню збалансованого розвитку та відповідно забезпечуватимуть їхній економічний розвиток у поєднанні із соціально та екологічно комфортними умовами життєдіяльності населення.

Зазначимо також, що пріоритети за агрегованими показниками, спрямовані на прискорення розвитку районів, суттєво відрізняються за типологією. Спільним для більшості груп районів є пріоритети підвищення доходів населення, ліквідація безробіття, поліпшення якості поверхневих вод, агроекологічного стану ґрунтового покриву, розвіданих і затверджених запасів підземних вод.

Серед другорядних пріоритетів райони найчастіше потребують покращення родючості ґрунтів, поліпшення демографічної ситуації, розвитку

соціальної інфраструктури, освіти, культури, покращення стану здоров'я населення, покращення якості поверхневих вод річок, інвестиційної привабливості території басейну та ін.

Слід зазначити, що досягнутий стан або рівень СЕЕ розвитку району може бути тим визначальним критерієм, на основі якого здійснюють вибір основної стратегії забезпечення сталого розвитку не лише району, а й регіону (в нашому випадку – басейну річки) [6]. Як стверджують науковці, кожен район має свій потенціал сталого розвитку, свої умови його нарощення й підпорядковується закономірностям циклічного розвитку соціальних, економічних та екологічних процесів на різних рівнях [7]. Відповідно кожна стадія циклу соціо-економіко-екологічної активності району, тобто зростання, сталості, спадання, загрози, кризи відповідає певному стану соціального, економічного та екологічного розвитку.

Вибір основної стратегії забезпечення сталого розвитку районів басейну річки, їхню типологію та визначальні риси базових стратегій забезпечення сталого розвитку районів наведено в **табл. 4** та **5**.

Як видно з табл. 4, райони басейну річки перебувають на таких етапах циклу соціо-економіко-екологічної активності: спадання – 6 районів; ризику – 30 районів; загрози – 1 район. Відповідно до перебування районів на визначених етапах та стану їх СЕЕ розвитку пропонуються певні стратегії. Для районів, що знаходяться на етапі «спадання», пропонується застосовувати інноваційно-відновлювальну стратегію, зміст якої полягає у виявленні та усуненні дестабілізуючих чинників, функціонування яких у подальшому може призвести до переходу СЕЕ системи району в стан «ризик».

На думку науковців, основним механізмом забезпечення відновлення стійкості СЕЕ систем районів має бути активне впровадження прогресивних технологій для нарощення економічного потенціалу при збереженні самовідтворювальної екологічної рівноваги. Це дозволить забезпечити життєво необхідні функції довкілля для створення комфортних умов життєдіяльності населення на території районів, а також застосування інноваційних методів і форм локального управління [6].

Для районів стану «ризик» пропонується застосовувати інвестиційно-інноваційну стратегію екзогенних ін'єкцій, зміст якої полягає у встановленні та локалізації деструктивних факторів, які привели райони до ризикового стану та поглиблюють його. Це дозволить створити передумови для виходу районів зі стану «ризик» на основі покращення функціонування СЕЕ систем: припинення спаду економіки, пошуку інвестиційних ресурсів, удосконалення галузевої структури, формування сучасної інфраструктури, відновлення порушеної рівноваги екосистем та методів управління сталим розвитком районів. Слід зазначити, що важливим інструментом стимулювання СЕЕ розвитку цих районів є донорська допомога у вигляді інвестиційних коштів, спрямованих на впровадження нових ресурсозберігаючих, екологічно

Таблиця 4. Матриця вибору стратегії забезпечення сталого розвитку басейну річки

Стратегії за напрямом розбалансованості	Рівень сталого розвитку району				
	від 0,4 до 1,0		від 0,2 до 0,4		від 0 до 0,2
	Етап життєвого циклу соціо-економіко-екологічної активності району				
	зростання	сталість	спадання	ризик	загроза
	Тип основної стратегії				
	Стратегія наступу	Інноваційна стратегія акцентування	Інноваційно-відновлювальна стратегія	Інвестиційно-інноваційна стратегія екзогенних ін'єкцій	Стратегія опору
Стратегія нарощення економічного потенціалу				Славутський, Шепетівський, Романівський, Острозький, Староконстянтинівський	
Стратегія соціо-економічного збалансування				Зарічненський, Ківерцівський, Шумський	Маневицький
Стратегія економіко-екологічного збалансування				Білопільський, Баранівський, Теофіпольський, Чуднівський, Корецький	
Стратегія соціо-економіко-екологічного збалансування				Любарський, Старосинявський, Ємільчинський, Лановецький, Червоноармійський, Полонський	
Стратегія екологічно безпечного розвитку			Красилівський, Млинівський	Збаражський, Волочиський	
Стратегія соціо-екологічного збалансування			Здолбунівський, Рівненський	Новоград-Волинський, Дубенський, Сарненський	
Стратегія пріоритетності соціального розвитку				Костопільський, Рокитнівський, Гошанський, Володимирецький	
Стратегія збалансованого розвитку			Березнівський, Кременецький	Ізяславський, Дубровицький	

Таблиця 5. Типи та визначальні риси базових стратегій забезпечення сталого розвитку районів басейну річки [6]

Тип основної стратегії	Стан району	Основні стратегічні цілі району	Зміст стратегії	Характер заходів	Тип управлінського впливу
Інноваційно-відновлювальна стратегія	Спадання	Уповільнення темпів спадання рівня соціального, економічного та екологічного розвитку: 1) вирівнювання диспропорцій у розвитку; 2) державна підтримка інноваційно-інвестиційних процесів; 3) екологічне переозброєння підприємств та впровадження еко-технологій.	Усунення впливу дестабілізуючих чинників, які негативно впливають на сталий розвиток, планомірне відновлення порушеного СЕЕ розвитку за рахунок інноваційних розробок засобів економічного стимулювання впровадження природоохоронних заходів.	Превентивний	Переважно м'яке з елементами жорсткого регулювання
Інвестиційно-інноваційна стратегія екзогенних ін'єкцій	Ризик	Локалізація дестабілізуючих факторів та поступове нарощення рівня розвитку районів: 1) скорочення соціальних диспропорцій; 2) реструктуризація підприємств регіону, формування сучасної інфраструктури; 3) відновлення порушеної рівноваги екосистем.	Використовується для районів, у яких дестабілізуючі фактори призвели до порушення рівноваги СЕЕ розвитку. Застосовуються для швидкого виходу районних систем зі стану ризику за рахунок симптомів, що зумовлюють їх ризикований стан та вжиття заходів, що опираються на внутрішню і зовнішню підтримку.	Ліквідаційно-превентивний	Посадження жорсткого та м'якого регулювання
Стратегія опору	Загроза	Пригнічення, локалізація, нейтралізація деструктивних факторів задля уникнення повної руйнації СЕЕ систем: 1) підвищення рівня фінансового забезпечення; 2) покращення інфраструктури; 3) залучення іноземних інвестицій; 4) припинення деградації довкілля, виснаження природно-ресурсного потенціалу.	Використовується для виводу районів зі стану загрози та передбачає перепрофілювання, реструктуризацію територіально-виробничих комплексів, методів управління: 1) становлення розвитку товарного виробництва; 2) пошук точок СЕЕ зростання; 3) суворий режим економічних ресурсів; 4) позитивні впливи сусідніх районів і підтримка держави.	Ліквідаційний	Жорстке регулювання

безпечних технологій, що забезпечуватиме екологізацію довкілля та поліпшення якості середовища проживання населення.

Для районів, що перебувають у стані «загрози», пропонується застосовувати стратегію опору, зміст якої полягає у виборі засобів протидії наявним дестабілізуючим факторам шляхом їхнього пригнічення, локалізації та нейтралізації. Стратегія повинна спрямовуватися на подолання деструктивних чинників та недопущення стану, при якому порушується рівновага і сталість СЕЕ систем районів і формуються якісно нові процеси, спрямовані на покращення стану цих систем. Бажано забезпечувати відновлення й становлення ефективного товарного виробництва у цих районах, реструктуризацію та перепрофілювання територіально-виробничих комплексів при екологізації їхнього розвитку. Виникає потреба суворого контролю та економії фінансових, матеріально-технічних, природних ресурсів, а також здійснення радикальних змін взаємовідносин всередині СЕЕ систем, методів та засобів управління.

Успіх реалізації стратегії опору значною мірою залежатиме від позитивного зовнішнього впливу сусідніх районів та підтримки області й держави.

Проведена інтегральна оцінка розвитку території басейну річки Горинь свідчить про необхідність розробки основних стратегій соціо-економіко-екологічного розвитку районів, що відповідають трьом станам: спадання, ризику, загрози. Слід зауважити, що ці стратегії є лише узагальнюючим

орієнтиром для розвитку СЕЕ систем цих районів у найближчій перспективі. Детальніше виявити всі особливості їх функціонування можливо при проведенні SWOT-аналізу, який дозволить обґрунтувати конкретні цілі, напрями та завдання щодо забезпечення сталого розвитку території басейну.

ЛІТЕРАТУРА

1. Льюлік В. О. Оцінювання стану агросфери за індикаторами соціоекологічного розвитку (на прикладі Рівненської області) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. сільськогосподарських наук : спец. 03.00.16 «Екологія» / В. О. Льюлік. – К., 2009. – 20 с.
2. Клименко Л. В. Оцінка стану агросфери сільських населених пунктів за показниками стійкого розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. сільськогосподарських наук : спец. 03.00.16 «Екологія» / Л. В. Клименко. – Житомир, 2009. – 20 с.
3. Брежицька О. А. Оцінювання стану селітебних територій за показниками сталого розвитку (на прикладі міста Дубно Рівненської області) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. сільськогосподарських наук : спец. 03.00.16 «Екологія» / О. А. Брежицька. – Житомир, 2010. – 20 с.
4. Герасимчук З. В. Організаційно-економічний механізм формування та реалізації стратегії розвитку регіону: монографія / З. В. Герасимчук, І. М. Вахович. – Луцьк: ЛДТУ, 2002. – 248 с.
5. Герасимчук З. В. Методика розрахунку індикатора соціально-економічного розвитку регіону / З. В. Герасимчук, І. М. Вахович // Регіональна економіка. Додаток «Регіони України. Економіко-статистичні порівняння». Стратегічна оцінка соціально-економічних процесів в адміністративних регіонах України (з досвіду територіальних управлінь статистики). – 2001. – №3–4. – С. 86–93.
6. Герасимчук З. В. Теоретичні та прикладні засади прогнозування стійкого розвитку регіону: монографія / З. В. Герасимчук, І. С. Кондіус. – Луцьк: Надтир'я, 2010. – 412 с.
7. Герасимчук З. В. Економічна безпека регіону: діагностика та механізми забезпечення: монографія / З. В. Герасимчук, Н. С. Вавдіук. – Луцьк: Надтир'я 2006. – 244 с.